

22.12.17-04.01.18

HEI VIKRAM KOLMANNSKOG

[AKTUELT](#) | [IDEER](#) | [KULTUR](#) | [BØKER](#) | [PÅFYLL](#) | [PORTALEN](#)

04:00 - 24. januar 2003

Et fugleperspektiv fra dødskysten

«Brutale bølger skyller stadig i land nye fuglelik i Galicia etter oljeulykken. I begynnelsen av januar døde kunstneren Manfred Gnädinger, «Måken», hvis kunstverk er blitt besudlet av oljen. Hans åndsfrende kunstneren Manuel Vilariño holder utstilling med korsfestede fugler.»

Kolmannskog, Vikram O.

– Plutselig hører jeg et tørt dunk. På vinduet er det en blodfleck og noen små fjær. Utenfor ligger en skjelvende fugl. Vi ser på hverandre. Der sitter jeg i min sofistikerte, varme tilværelse og på den andre siden av det tynne vinduet ligger fuglen død.

Kunstneren Manuel Vilariño beskriver det viktigste som hendte ham i 2002, hans møte med en døende fugl. Han holder utstilling med korsfestede fugler. Da oljeskipet «Prestige» sank utenfor spanskekysten orket han ikke å se på de enorme skadene. Han har sett det før. Mellom 13.november og 19.november i fjor sank oljetankskipet «Prestige». Det var datter av fem fedre: Eierselskapet har sin base i Liberia, skipet seilte under Bahamas' flagg, kapteinen var greker, skipet var leid av et russisk selskap med base i Sveits og London. Som følge av oljekatastrofen feiret fuglene en svart jul i år.

– Det er en massakre. Mange tusen enkeltindivider er blitt drept, sier en fortvilet Gunda Ruud fra Dyrebeskyttelsen i Norge.

Ifølge den offisielle spanske versjonen var det lenge kun snakk om noen «svarte flekker». Fire dager etter at skipet hadde sunket var imidlertid 500 kilometer av den galisiske kysten berørt, skriver avisen El País. Galiserne hadde knapt nok kommet seg etter den siste

oljekatastrofen etter «Ayeen Seas» som sank i 1992. I løpet av de siste 100 årene har mer enn 300 fartøy lidt skipsbrudd langs Galicias kyst, opplyser Verdens Naturfond. Det mest værbitte området heter da også Costa da Morte, Dødsysten. I århundrer har galiserne levd med en posttraumatisk melankoli som kalles morriña, saudade, soidades. I grønne Galicia regner det alltid, og havet er Galicias mor. Mye av kulturen, mytene og legendene kom med kelterne og vikingene via havet. Også legenden om apostelen Jakob, hvis levninger skal ha ankommet Galicia i en steinbåt. Galiseren protesterer ikke, han emigrerer, sier de i Spania. Havet har vært redningen. Galicia er sekkepipens land, og befolkningen er preget av lengselen til alle de som bor i utlendighet.

Men folket er ikke likegyldig overfor nok en oljekatastrofe. Vår tids helter er de frivillige som med sine bare hender gjennomfører kilometerlange strender, med et voldsomt oljebefengt hav i bakgrunnen. Mediene opplyser daglig om rengjorte områder som igjen tilsøles av nye oljeflak. Fra skolebygninger henger svarte poser, et tegn på elever og studenters solidaritet. Selv nattelivet preges av engasjementet. Bareierne er blant de mange som har hengt opp plakater som erklærer «Nunca mais» – aldri mer. Klokken tre en natt paraderer ungdommer gjennom barstrøket i protest mot politikerne. Vegger er sprayet ned med slagord og kritikk, og folk samles i titusenvis til demonstrasjoner.

– De to viktigste elementene i galisisk kultur er døden og de dodes eksistens i våre liv og Nemia, som er Moder Jord. Når man er ute på havet eller lever langs kysten blir man ydmyk overfor naturkreftene, sier Alberto Centeno, sønn av en galisisk kaptein. Over en kopp cappuccino maner han til opprør mot sentralregjeringen i Madrid – mellom historier om varulver, hekser og De dodes følge, La Santa Compañía.

Den 6.januar feires De hellige tre kongers dag i Spania. Snille barn får gaver og de som ikke har oppført seg fullt så bra, får kull. Politikerne mottok i år olje og døde fugler, den verst tenkelige gaven. I motsetning til i vikingtiden er det i våre dager få skandinaver som tar turen innom Galicia på vei sørover mot varmere strøk. Trekkfuglene fra nord stanser imidlertid langs Dødsysten. På

Centro de recuperaci3n de aves, et senter for fugler skadet av oljen i La Coru1a, bekrefter veterin1r Javier Balado at omfanget av ber3rte fugler er blitt ekstra stort fordi mange trekker s3rover p1 denne tiden.

– Lundefuglen er blant fugletypene som er hardest rammet. I og med at det er mange trekkfugler fra andre land, er det mulig at 3kosystemet i ogs1 disse landene p1virkes, forklarer han.

Senteret opplever en stadig 3kning av d3de fugler. Den 27.november fant de 20 d3de fugler i La Coru1a. Den 8.januar var tallet 339. Vanligvis finner man kun fem prosent av de ber3rte fuglene. De mest pessimistiske anslagene er at mer enn 100 000 fugler i Galicia kan ha d3dd som f3lge av oljekatastrofen.

Det er en sakte og lidelsesfull d3d.

– Oljen trenger gjennom fj1rene og 3delegger den isolerende effekten og muligheten til 1 fly. Noen synker p1 grunn av vekten og drukner. Andre d3r sakte av kulde og sult. En stor gruppe d3r av stress. Det er en form for tortur: Fugler som plutselig ikke lenger kan fly, ikke kan flykte, forteller Javier. Han har jobbet p1 senteret i ti 1r og opplevde ogs1 f3lgene av «Ayeon Seas»-ulykken.

– Vi sa «aldri mer» da ogs1 og trodde oppriktig at det aldri ville skje igjen, men det skjedde. Og det kan skje igjen om en m1ned, to 1r eller ti 1r. Det er raske penger i olje – det er det ikke i dyrs velferd. Derfor respekteres ikke lovene, uttaler Javier.

Stanken av d3de fugler og olje p1 senteret er kvelende – den tunge lukten av blodig olje. De d3de fuglene fryses etter hvert ned og bevarer som fysiske bevis p1 den 3kologiske 3deleggelsen.

– Det er mye vondt i verden og vanskelig 1 vite hva man kan gj3re, men slik hjelper jeg i det minste noen. Menneskene har gjort seg selv til herrer i naturen, og i siste instans er det alltid dyrene som betaler for v1re feil, sier Sonia Cortazar, en av de frivillige ved senteret. Rundt De uskyldige helgeners dag, El d1a de los Santos Inocentes, en gang i begynnelsen av januar i 1r, d3de kunstneren Manfred Gn1dinger av sine egne t1rer.

Langs D3dsfylsten volder meterh3ye, svarte b3lger bratte

fjellskrenter. På en strand er det blitt reist et titalls hvite kors i sanden. Siden mai 1961 hadde tyskeren bodd i Camelle. Han kom dit som en dannet, ung mann: blond, slank og velkledd. Etter hvert fikk han en tomt. Der valgte han å dyrke havet i ensomhet. Slik fødtes ideen om det nye mennesket, museet og «den mest universelle filosofien: alt er sirkel». Han la fra seg dressene og slipsene, tok på seg et lendeklede og ble vegetarianer. Lokalbefolkningen døpte ham om til «la Gaviota», «Måken».

Alle skulpturene og installasjonene rundt hans ydmyke bolig, er laget av ting havet har brakt til ham. Han endret ikke på materialene, men brukte dem i sin kunst.

Oljen fra «Prestige» har nå svartmalt figurene, og ifølge lokalbefolkningen var det slik «Måken» døde: Han tilbrakte sine siste dager gråtende og nektet å innta næring. I dag strømmer folk til museet ved havet for å kondolere og beundre hans verk.

Åndsfrenden, fotografen og skulptøren Manuel Vilariño, dro ikke til Dødsysten denne gangen. I 1978 dro han dit for å redde fugler etter «Andros Patria»-ulykken.

– Jeg fant en arao som jeg vasket og varmet i jakken min. Jeg holdt den spede kroppen og så inn i dens mørke øyne mens livet sakte svant hen. Et rent og uendelig blikk, forteller Manuel. Han bevarte fuglen og et fotografi av den ble hans første kunstverk. Siden da har fuglene vært tilstede i hans kunst.

– Dyrene inkarnerer det essensielle i tilværelsen; nakenheten, det hellige – og vi tilhører dyrenes univers. Det er gjennom dyrene jeg er blitt kjent med skogen, med livet. Min kunst er en tilbakevending til tempelet, forklarer Manuel.

Det er noe rituellet og nærmest morbid ved hans fotografier. De dokumenterer et subtilt skille mellom liv og død, materie og ånd. Utstillingen *Fío e sombra* (Tråd og skygge) i Centro Galego de Arte Contemporánea, Museet for samtidskunst i Santiago de Compostela, avsluttes 2. februar. Den formidler et ønske om å tilhøre et uendelig univers, samt et vitnesbyrd om det guddommelige.

Manuel forteller at han godt kunne tenke seg å være en skilpadde, å leve et sakte liv med et nært forhold til havet. Eller en fugl, om det så

bare er for det øyeblikket da sjelen flyr mot himmelen.

Hans blikk er fast og ærlig, men det er tydelig at han føler seg fremmed i byen. Reiret hans ligger noen kilometer utenfor La Coruña. Et hus som går i ett med de grønne, bølgende omgivelsene.

– Et kulturskifte er nødvendig. Kulturen er blitt pervertert.

Bygningene og skipene våre må elske landskapet og havet. Vi har kolonisert havene, mørklagt himmelen, mistet den essensielle ilden og sluttet å lete etter vannkilden. Jeg mener ikke at vi skal være en fugl eller et tre, men vi må kunne leve med fuglen og omfavne treet, sier han.

Hver morgen står han opp før solen for å bevitne lysningen. Sammen med sine to hunder går han i skogen.

– Der kan jeg beundre hvordan lyset former objektene, gir skjønnheten form. Samtidig skjer en intern lysning, det intense ønsket om å gjøre eller lage noe.

Det var etter en av turene i skogen han hadde sin opplevelse med fuglen som fløy mot vinduet. Etter oppholdet i Galicia og mitt møte med Manuel kom jeg aldri så tilfeldig over en tekst av Albert Einstein: «En menneskelig tilværelse er en del av en helhet, noe som vi kaller univers. Menneskene opplever seg selv, sine tanker og følelser som noe separat fra alt annet – en form for optisk villfarelse av egen bevissthet (...) et slags fengsel. Vår oppgave må være å befri oss selv (...) gjennom å vie vår omsorg til alle levende vesener og til hele naturen i sin skjønnhet. Strevet er i seg selv en del av frigjøringen.»

Vel hjemme i leiligheten i Oslo legger jeg noen brødsmler på vinduskarmen. De to skjærene som bor i treet utenfor, kommer flyende. Jeg ser på dem gjennom vinduet, og for et øyeblikk føler jeg meg fri som fuglen.

Julequizen 2017

22.12.17

Spåkula 2018

22.12.17

**Gunnar M. Sørbø
om Terje Tvedt**

22.12.17

Hetseprosessen

22.12.17

[Motta Morgenbladets nyhetsbrev hver fredag!](#)

Sentralbord

Kundeservice: 23 33 91 80

E-post: abo@morgenbladet.no

Sentralbord: 21 00 63 00

E-post: redaksjon@morgenbladet.no

Kronikker- og debattinnlegg sendes til:

debatt@morgenbladet.no

kronikk@morgenbladet.no

Adresse

Morgenbladet as
Christian Krohgs gate 16
0186 Oslo

Nyhetsbrev

Skriv inn din e-postadresse for å motta
Morgenbladets nyhetsbrev hver fredag.

E-post

ABONNER

[OM MORGENBLADET](#) [KONTAKT OSS](#) [VARSLE](#) [PERSONVERN](#) [COOKIES](#) [ANNONSER](#) [ABONNEMENT](#) [LØSSALG](#)
[E-AVIS](#) [PODCAST](#) [REDAKSJON](#) [MIN SIDE](#)

Alt innhold er opphavsrettslig beskyttet. Copyright: Morgenbladet. Ansvarlig redaktør og adm. direktør Anna B. Jensen.

Laget med [Ramsalt Media](#)